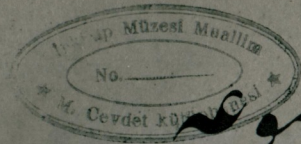

۱۵ مارت ۱۳۳۹ - ۱۹۲۳

صافی ۷۲-۶

در دلی جلد

کتابخانه

مستشرقین و ملیت‌شناسان

مقدمات

— ۲ —

۱۲۰۳ سنه ندکی مسائل سیاسیه نک
 الکهملری : مسئله شرقیه ، آلمان مسئله
 - روسلرله بز - معارف عمومی - حکام
 شرع شریفک اولی - « آتاتولی » نک
 حلی - آلمان مسئله سنک ایچ یوزی -
 انکاتره

« ۱۲۰۳ » سنه سنده اوروپاده موجود اولان
 مسائل سیاسیه نک الکهملری (مسئله شرقیه)
 ایله [آلمان مسئله] ایلی .

مسئله شرقیه نک اخدابندی و ضمیمه « قایناجه »
 معاهده سی ایله توضیح ایشش بولونیوردی ، « قریم »
 روسیه نک آمال مستقبله سته وسیله لر تدارک ایدمک
 صورتده مستقل اولمش ینی دوت علیک دائره
 نفوذ ندن جیه قرق روس منطقه نفوذی داخله
 کیریش ایلی .

روسیه ایله آرمزده ایلیک تاس حرب جویانه
 محل وقوع اولمش اولان « آراق » قلمسی ایله
 « طایفانه » معاهده مد کوره احکامجه المزدن جیه قرق
 دینیه « هورله صوی » نیری ایله « بوغ » نیری
 آرمزده بحریه ساحلی بدیضطلیزیه کچدی کی
 بحر مذ کورده دخی سیر سفایش حقنه مالک اولمش
 ذاتاً اوروپا دول معطسی آرمزده بولونی
 هدف اقبال اتخاذ ایلی کی جهته « واسوج » حکومتی
 اندن « باطیق » ولایتی آلوب « لهستان » گده
 ایلیک مقاسمه سته داخل اولرق اورادن « اوروپا »
 بریزجه « آچش ایلی .

« قایناجه » معاهده سی نظر سیاستده ببولونه
 اصل ماده روسیه نک طوغریدن طوغریه بولونه
 قوشولش معالک غنایه ده بولان خرس قاتلارک
 حق حیاتی قازانقی کس علیهم کسین بر صلاح
 تعرض طاقتینش اولسی ایلی کی « سلطان مصطفای
 ثالث » ک ۱۱۸۲ ده آچش اولدینی حرکت
 نتیجه سی ایلی .

مع هذا بولساحدن دهاموثر ، دهامحرپ
 دهامقاع برصلاح کندی المزله بولوازمه حواله
 ایدیشش بولونیوردی : داخل ملکده « معارف
 عمومی » نامه هیچ ر تشبث وقوعه کلپور ،
 « اصلاحات » نامه عقد ایدیشش مجالس مشورده
 بوبلده شنه دخی ایدیلیور ، یکنه موسسه علمی
 اولان « مدارس » ایسه اقراض تام حالنده
 بولونیوردی .
 پای تخت جهانست مرکزی اونجه ذاتاً استقلال

بوند باشقه ۲۵ نجی ماده ، شرکته آرمیجه
 فوالمعظیه بخش ایدر . بوفوالم کوزه چاربدینی
 ایچون اونلر ایله اشتغال ایچیه کچر .
 بشقه برسوال . بوفوبوند بری سرد ایچمکه
 اولدین معالماک مأخذری هانکیرلر ؟
 مأخذرمز آلمان اترلریدر . بواثر ، کشف
 اولان کله مارک ، قیبتی طاشلار ایله معادن اوچالارنیک
 برلرته دائر وردکا ری معلوماتی قید ایدر . مثلا :
 فلان مغلوب حکمدار فلان غالب حکمدار فلان
 رده بولنان فلان معدن یاخود فلان قیبتی طاشدن
 یایشش سو قدر مدیه تقدیر ایشش .. یاخود فلان
 معیدمکی فلان معبوده وقت و تخصیص فلان
 قشقره قابل فلان رده جیقان فلان معدن ایله
 یایشش بضا معادن اوچالارنیک بولدتری
 یزردن ، پایتخته یاخود مشهور بر شهره اولان
 مسافله « کون » حسابله تعیین ایدیلیر .

کتابلارک وردکاری بو معلوماته ندن
 سوخی علاوه ایدور . بابل و آنورک قیبتی
 طاشری ایله معادن حقندن من دورکه : « بعض
 معادن عیالارنیک تمینی و تثبیتی خصوصه جغرافیایک
 یاردیمی بیسودر . هنوز لایقوله تمین اغبین
 بعض جغرافیا موافندن صرف نظر ایله دینیه
 بیلیرکه بوند دوت بش بیک سه اول معروف
 معادن موافقک جبال سیستمک عارضی تبدلاته
 رغماً الیوم موجود اولدینی و او زمان دیر ،
 آلتوق ، سرمد دامالارنی حاوی اولان طاغلارک
 بولزدن تجرید ایدیلرکی فرض ایتمک ایچون
 اوزتمده هیچ بر سب اولدینی بدیدیر .
 فرات ودجله نهرلری حقندنک مطالعاتر ، عین
 مأخذلردن آلدنی .
 علمی معطیات ایله یچن اولان بر شرکته ،
 بو معطیاتدن خبردار اولیان بر نظارته غلبه
 چالنجی ومنفق اینه برقاوالمه تقدیر ایچمه موثق
 اولویجه بدیدیر .

✱

بوقالیه بازهمقد مقصد ، بیلیمزلک بوزندن
 نعل غلبه ایدیلرکی ، بو بیلیمزلک دوام ایدر
 ایسه نه نعل غلبه ایدمکیزی اکتلاقی ایچودیر . علم
 هرکس بر علم ادرسوندن بحث ایدور . علم
 ادروسی اقوال ایله دکل افعال ایله میدان کتیریلیر .
 بز ، علم ومنصوص ادرمه محتاجر . علم دیمک ،
 معلوماچی دیمک دکادر . علمده ترق ایدمیاک
 ایچون ، اول بول علمه ازمینب و اعتیاد ایتمک
 لازم کلیر . ملکشزک اراضی سی طایقی ایچون
 جغرافیای طبیعی ، علم توصیف انهار ، علم توصیف
 جبال ، علم معادن و علم طبقات متخصصلر
 سطحی معلوماته دکل تبیلرته محتاجر . بوسئله
 مهمه ایله علاقه دار اولان معارف و ناموه کانلار
 ازمیر اقتصاد قونفرمسه اشتراک ایشش اولان
 اعضادن یک چوق قائمده شیلر بکزر .
 دارالفنون معلملردن

آرام غلاتی

اولان کتابلارک قیبتی طاشلر معادن اوچالارنیک
 تام یاخود تقریبی برلری بیلردرکیکی و امتیازی
 ورن طرک بوند خبردار اولدینی بیلرکی
 ایچون مقاوله نامه بو شرطی قوبعش وقبول
 ایشتمشدر . بکری کیلومترواقی منطقه مسئله سی ،
 شندو فر خطک کچه کی پرلک صاغنده وصولنده
 بولان یکر ، بصر کیلومترواقی اراضی داخلنده
 کشت اوله حق معادنک ایشله حقه حقک صاحب
 امتیاز بخش ایدلی بیکدر .

تکرار برسوال وارد اولور .
 کتابلر نه ایچون بکری کیلومترون فضله ایسته
 معشردر ، عیالستله یی اعظام ایتمک قورقوسدنیه ؟
 بونک جویانه ، اسکی بال معادنک سرینی تمکیل
 ایدن فرات ودجله نهریک احوال مایبعیستده
 آرمالی . بو ایکی نهر آرمزده کی مسافه ۲۵۰ الی
 ۷۰ کیلومتره آرمزده تبدل ایدر . بوند بشقه
 بو ایکی نهرک آرمزده کی بعضی برلر ، چول اولدینی
 بو بونک صالدر بر دقزی قولرک قابلیت
 سفریهری وجهت استفاده لری ۲۰ کیلومترواقی تجاوز
 ایچر . دهامتیق بر تعمیر ایله حرث بری آچن
 بکری کیلومترونک ایچنددر . اوچالده ، فراتده
 کاش بغداد شهرندن یکن بر خطک وصولنده بولان
 ۲۰ کیلومترواقی بر منطقه ایله دجله ده بغداد
 قارشینده کاش دیگر بر شهردن یکن بر خطک
 صاغنده بولان ۲۰ کیلومترواقی بر منطقه یی تدقیق
 ایدلم . بو ایکی شهر آرمزده کی مسافه نک ۳۵
 کیلومترو اولدینده و بالاده کی ایکی منطقه نک جمعی
 ۴۰ کیلومترواقی برر اشغال ایدیلرکیه پایلیرایسه ،
 مسافه مذ کوره داخلندنک مسافه نک کافی سی ،
 طوغریدن طوغریه ی وحی ۵ کیلومتره فضله
 اوله رق خطک تحت تأثیر استفاده سنده قالش
 اولور . عین حساب ، ایکی نهر آرمزده کی چول
 قسری نظر اعتباره آتی شرطله ، ۷۵ کیلومتر
 مترون عبارت اولان اعظمی مسافه داخلنده ده
 قابل تصدیق .

« ۲۷ نجی ماده — خفایک ایشلنده بولنان
 اشیا ، وفاق ، عقیقات معادنله اولدیمکی نظامنامه نک
 ایچکی منوجبه (۱) مقصدله ایدیلرکچکدر . مع ماینه ،
 صاحب امتیاز تجریدمه بولوق ایچون اقتضا ایچون
 رضعتنامه نک استحصالی خصوصه بیلایه حق
 معاهدن معاف طویله بقدر . »
 ظاهر امیتیز اولان بو ماده ، اولکتندن
 آرمهم دکادر . چونکه یک قیبتی طاش معادن
 اوچالارنیک عیالری کی کوستره کچک بولنائق ، صاحب
 امتیاز اندمه ، قوترویلز برچالده برافیلر ایسه ،
 استفاده سنک وضرتنک درجی سی نظام ایدر .

[۱] طوبارخزده طاهره اخراج ایدیشش آثار
 عتیقه نک حق تصرفک حکومته عائد اولدینی
 ۱۳۲۲ سنه سنده نیر ایدیشش آثار عتیقه نظامنامه سی
 کوستریور . حالیکه بغداد شندو فر خطک امتیازی
 ۱۳۱۸ ده ورلشدرکه او زمان حق تصرف
 مسئله سی موضوع بحث دکل ایلی .

دعوائی ، شقاوت فملاری هنوز قرون وسطی اعتیادات و اشکافی محافظه ده ثابت قدم قلمش اولان ولایات دها بدتر بر درکه * جمله دوشده رک و رابطہ سراق یوزدن قوجه هیت دولت و ملت اقسام ساژده جهانده و بالخاصہ آوروایک

ایلرله مکیده بولان آثار مذنبه و علمیه و صنایعیه سنندن دور قاهره حتی «سایه ناک» که قائم مقام (صالح) پاشایه اصداور ایلدی بیک آزاده ده مندرج اولدی بیک اوزره «نظام اسلاف» به یله تحسیر ایلور ، بو تحسیر عثمانی لیک کندی ایلرله آجیش اولدی قری «ازمنه جدید» ماکرته عائد اولمقدن زیاده قرون وسطی اعتیادات و احکام اداریه سننه عائد و بناء علیه تنظیم امور حکومت و رعیت مقصدندن بالکلیه متباعد برشکل آلمقدن قوروقلمیوردی . بر حالده که محافل غایبه حکومتده بیله ایران ، موسوق ، نجه ، اسپانیا ، مولاندا ، فرانجه ، انگلیز ، و ندیک اسملی حکومتلر دنا معاد حکومت سوزی زبازدر اولوب آوروای ، آسیا و آفریقا احوال عمومی سننه دائر معلومات هان مفقود بولمقد و آوروایده کوندن کونه فیض آلمقد اولان انقلابات فکریه و اساسیه سنده شبهه دخی ایدیه مکیده ایدی . بالطبع «آمریقا دهکی حیات قرقی بیله تصادف ایتک ده محال ککنده بولمیوردی .

حکومتلرجه لازمه عدالت و داخل ممالکده بو لازمه ک ایجاب ایشیدی و جهله ربط وضبط امور ، مایه قدرت و شوکت اولدی بیک حالده بادشاه استقلالته حریص و مبتلا ، آئدن صوکره سرع خاص و عام اولان وزیراعظم ، بادشاهک و بریدی بیک استقلال ایله ملنک باشه برلا اولدق امور شرعیه و دعاوی ، ناس شیخ الاسلام ایله صدورک دوداقلرندن خراج ایدن هان عندی احکام ایله ندور و رویت ایدیلوردی .

«قارخ خوت» که بشنی جلدیتک بکری قوزنجی صحنه نده مذکور فقره آتیه حکام عصرک احوال روحی لری خفته برشکر صریح و بره ییلور :

[مصطفی پک افندی ک انجم حالت ککنجه : برجه مشروح روم ایل قاضی مسکری اولدی بیک کی الاصل زینت و احتشامه مائل اولدی بندن و هله اولاده بوموقله دواته صرف ایچون قسام طرفندن نهج شری اوزره دانه اولان ایشام آتجه لری استقرار صورتده اخذ و اسراف و ثانیاً رشوت قیوسی کشاد و اجرای حکومت کویاک مجر دیکم قاضی ایله حاصل اولور کی وقوع بولان دعاوی ناسی کندی رایته تطبیق ایله روئی اعتبار ایدنجیله : — بن بومادنی شویله حکم ایتیم ، اعلام یازلسون .

کلامی بین الناس موضوع بحث اولدی بندن بشقه بعض لایله بدنی زیارت غریبه ایدوب عودتده

بیوک فنار ایلله جغفیر آرا به سنک اطرافنی احاطه ایلدیکلری حالده خفته بولان ساده ورلردن بری آرا به سنه آلوب ختمشای یال و بال ایله دفع آندوه و ملال ایدمه کلدیکندن . . .]

بو دوره عائد صحافت تاریخیه مزک هان کاهته سنده :

«آناطولی و روم ایل ظلم و تعدی ایله خراب اولوب ...» قیدی مکرراً مندرجدر . مع هذا فرانسه اختلافک اسباب و سوائقی طوغریدن طوغری به پروپاگاند صورتیله داخل ملکته ندر ایدلش اولسه ایدی بیله کیسه ناک آکلامق اخیال اولیه حتی ایدی . حکومت و امالینک بیکچیری عصیانلرندن قوروق قوزده کلامق طوغری یورده سی منم ایدن یته کندی ایله بالنس اهالی ایدی . یوخیطه تذبذب بالطبع عرفان بشری قیبه الهین افکار ساه و اساسات حقوقیه به مکس اولممازدی .

بوتاریخلرده «آناطولی» ناک نه حاله عیش اولدی بیک مورخ [دریولت Driault] که شوهر فیله آکلا به ییلور :

[غربی آسیا ، ازمنه قدیمه بری کافی درجه ده معلوم ایدی ، زرا بودیلر آوروای ایله دالما صیق قیق مناسباتده بولنه کلدشدر . فقط شورای شایان قیددر که حکومت عثمانی ناک تأسندن اعتباراً قطعه مذکور آوروای حیات سیاسی سنندن سر بوخند قله آیرلش و اولیه بر حال مظلومیتده دوشمشد که بکرمینی عصر میلادی باشلان خفته بیله بوالدن صیریلوب قوروقلمامشدر «نی بور Niebur» ۱۷۶۱-۱۷۶۶ عریستان و «وولنی Volney» که «۱۷۸۲-۱۷۸۵» مصر و سوریه سیاحتلری ، سیاحت استکشافی نده مدوددر .]

بز مع التأسف حالا غمایل استکشافنه موق اولمماذیمز ملکی بویه بدرکه مجموعه بیله سولش اولدی بیز حتی اوتاریخلرده هانک برلده حکمران اولدی بیز قی صو رتده تمین ایدیمه بیک بر صورت اداره ک اسیری بولندی بیز حالده روسلر جنوبه طوغری ایندورلر ، «موسوق ناک صوغوق اورمانلرندن بتون سقیل اوزرینه حکومتلری تویه ایدیلوردی . . . «وقرایانه» ، «دون» ، «وولنا» قازقلری داخل دائره اطاعتلری اولدی بیک «بوکین» ده قرمدر که سواحل شالییه سی اوزرنده (دوسما) و (سیواستپول) ناملرندایکی ترصدکاه قورمیشدی .

دین اسلام علیه روسلر ایدیشکلی فکر ، آنلری بیناس یولی اوزرینه سوق ایتکده ایدی . ایکنجی «قاریه» ناک احداثدن بری «قططنین» تسمیه اولنندرق استانبول تختی بوخیده توجیه ایدلش و «آپاسوفیه» ده تاج کیه جی اشاعه قیلنشدی ایدی . وضعت سیاسی به سزلی بیلردن شوسطرلره محوم

آوروای مرکزی و ضعیفی ده علاومه ناک لازمدر . «وریول» که وضیعت مذکور قی عی اولان آتیده کی خلاصه سی «آوسترا» و «پروسیه» دن متشکل کورین «آلمانیا» خفته بزه بر فکر مخصوص و بره ییلور :

[۱۷۸۹ سنه سنده آلمانیا ، سیاسیات نقطه نظرندن هنوز برطاق جنبانی و روحانی برنسلکلر و سربست شهرلردن متشکل غیرسویط و متمیز بر هیت عمومی حالده بولمیوردی . بالخصوص «وستفال Westphali» [۱] معاهده سنندن بری بر «برنسلر جمهوری» دیندیکه جاک مامیت سیاسی و اداریه بی حائز ایدی . مع هذا بویاتیجه بویه برشوش و تذبذب اینجده اولقه برابر یوک بر حریت شعوری و فکری به نائل اولدق اون سکرنجی عصر میلادی اواخرنده دهالی ملیسنک کانه و ازیبور ، آلمان لسان شاه اثرلری وجوده کتیریورده ، «وایمار» Weimar [۲] بکتنی خاص شهر «شیلر Schiller» [۳] و «گوته Goethe» [۴] ایله بتون ششمه سیله پارلاور ، «ایهنا Yéna» [۵] دارالفنون فیلسوف مشهور

[۱] وستفال معاهده لری : اوتوزسنه محاربات مشهور سننه ختام و برملک ایچون ۱۶۴۸ سنه میلاده آلمانیا امپراطور لیه فرانسه واسوچ حکومتلری آرمسنده «وستفال» شهرنده عقد ایدیلن معاهدتدر که شالی آلمانیا برنسلرته هم اراضی ، هم حریت مذهبی و همده اجنبی حکومتلره عقد اتفاق حتی و بریوردی . بوجته آوستریا ناک آلمانیا ایله توحدی تشقن عقیه ایلور و فرانسه (آلراس) ی قازایوردی .

[۲] وایمار : آلمانیا ده سانس وایمار غراندوقه لغنک مرکز ادارمی .

[۳] شیلر : «وورتنبرگ» حکومتی داخلمده «مارباچ» ده «۱۷۵۹» ده متولد اولوب آلمان اعظم ارباب قلندن و هائله نویس شمرا ی نامندندر ، «بری غاف : حیدورلر» ، «والانتاین» ، «ماری استوارت» ، «کلیوم تل» آلمان غیه سنندن مدوددر . «اوتوزسنه محاربه سی» نامند که اثر تاریخی ده تفصیلدر . «۱۸۰۵» ده وفات ایشدر .

[۴] کوته : آلمانیا ده «فرافورت» سرر . لهامین : ده «۱۷۴۹» ده تولد ایشدر . آلمانیا ناک مشهور برشاعری اولوب «فولست» ، «ورتر» ، «هرمان» ایله «دوروته» ، «یلهام مایستر» آثار برکیده سننددر . ۱۸۳۲ ده وفات ایشدر .

[۵] ایهنا : آلمانیا ده سانس - وایمار غراندوقه فی داخلمده و سال نهری اوزرنده کاش برشدر . برنجی ناپولیون بوراده ۱۸۰۶ ده روسیایلری مغلوب ایش ایدی .

